

Skolans utveckling i en tid av reformer – ledarskapets avgörande betydelse

Tommy Lagergren, vikarierande överdirektör vid Skolverket

Innehåll

- Reformen i och för skolväsendet
- Skolverkets bedömning av läget i skolväsendet 2026
- Rektors roll och arbete
- Gruppdiskussion
- Samtal i helgrupp

En omfattande reformagenda

Nuläge

De kommande skolreformerna ska möta flera utmaningar i den svenska skolan. Skillnaderna mellan skolor är stora. Styrningen upplevs som otydlig och fokus på kunskap behöver stärkas. Elever ges inte alltid samma möjligheter att utvecklas och klara skolan, och nästan var femte elev lämnar idag grundskolan utan behörighet till gymnasiet.

Antagningen till gymnasiet och högre utbildning är idag inte fullt ut rättvis. Det beror på att betyg sätts olika på olika skolor och att det saknas en gemensam nationell måttstock i betygssystemet. Det är inte lärares fel, utan är ett systemproblem.

För att möta dessa utmaningar planeras nu flera reformer som kommer att kräva ett omfattande arbete av huvudmän, rektorer, lärare och annan skolpersonal. Skolverket kommer att stödja införandet genom vägledning och insatser utifrån behovet i skolorna och verksamheten.

Exempel från grundskolan på hur ett urval av delar från tre av propositionerna länkas ihop med varandra.

En skola i förändring

– reformer för ökad likvärdighet, stärkt kunskap och tryggare skola

Prop. 2025/26:193

Bättre förutsättningar för trygghet & studiero i skolan

Ikraftträdande: 1 aug 2026

Prop. 2025/26:196

Tid för undervisningsuppdraget

Ikraftträdande: Stegvis 2026–2028

Prop. 2025/26:194

Nya läroplaner – för en stark kunskapsskola

Ikraftträdande: 1 jul 2028 och 1 januari 2031

Prop. 2025/26:197

Ett likvärdigt betygssystem

Ikraftträdande: Stegvis 2028, 2030 och 2031

Prop. 2025/26:195

Förbättrat stöd i skolan

Ikraftträdande: 1 jul 2028

Prop. 2025/26:198

Bättre förutsättningar för yrkesutbildning

Ikraftträdande: 1 jul 2026 / 2028

Förändringar för olika skolformer

Förändringar i skolformer	Nya inledande läroplansdelar	Justeringar ii läroplanerna	Ny årskurs 1	Nya kurs- och ämnesplaner	Förändrad betygsskala	Nationella slutprov och meritvärden	Lagförändringar för ökad trygghet och studiero	Reglering av lärares tid för undervisning, planering och efterarbete	Förändrade regler om stöd i skolan	Standardiserade tester	Yrkesprov
Förskola	-	X	-	-	-	-	-	X	-	-	-
Grundskola	X	-	X	X	X	X	X	X	X	X	-
Anpassad grundskola	X	-	X	X	X	-	X	X	X	X	-
Sameskola	X	-	X	X	X	-	X	X	X	X	-
Specialskola	X	-	X	X	X	X	X	X	X	X	
Gymnasieskola	-	X	-	X	X	X	X	X	X	-	X
Anpassad gymnasieskola	-	X	-	X	X	-	X	X	X	-	X
Komvux gymnasial nivå	-	X	-	-	X	X	X	X	X	-	X
Komvux anpassad gymnasial nivå	-	X	-	-	X	-	X	X	X	-	X
Komvux grundläggande nivå	-	X	-	-	-	-	X	X	X	-	-
Komvux anpassad grundläggande nivå	-	X	-	-	-	-	X	X	X	-	-

Uppdrag - Fortbildning och kompetensutveckling med anledning av tioårig grundskola

- För lärare som ska arbeta i blivande årskurs 1
- Integrera förskolans pedagogik och arbetssätt på lämpligt sätt i undervisningen
- Uppdragsutbildningar för lärare som i dag arbetar i förskoleklassen eller i grundskolans årkurs 1-3
- Kompetensutvecklingsinsatser för lärare och andra berörda personalgrupper
- Redovisning senast 29 januari 2027

Förbättrat stöd i skolan

Prop. 2025/26:195

Ikraftträdande: 1 jul 2028

- Stöd i form av extra anpassningar samt garantin för tidiga stödinsatser avskaffas
- Obligatoriska standardiserade tester för att tidigt identifiera elever som behöver stödinsatser, däribland stödundervisning
- Stödundervisning införs som en ny stödåtgärd i ämnena svenska, svenska som andraspråk och matematik
- Stödundervisningen som enskild undervisning eller som undervisning i mindre grupp
- Utredning av behov av särskilt stöd ska inledas tidigare än i dag
- Enklare att ge särskilt stöd i en mindre undervisningsgrupp eller som enskild undervisning

Standardiserade tester

- Standardiserade tester för att identifiera elever som är i behov av stöd. Testerna gäller läs-, skriv- och matematikutveckling.
- Årskurs 1, 2, 3, 5 och 8 i grundskolan och anpassade grundskolan.
- Standardiserade tester ska genomföras i början av läsåret. De införs i den tioåriga grundskolan.

Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan

Prop. 2025/26:193

Ikraftträdande: 1 aug 2026

- Huvudmannens och rektorns ansvar för tryggheten och studieron ska förtydligas
- Skolan ska bli mobilfri i de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet
- Utökade möjligheter att visa ut elever från klassrummet och den skriftliga dokumentationen ska minska
- Skolans regler ska bli tydligare och mer kända för eleverna, personalen och vårdnadshavarna
- En elev ska kunna omplaceras för längre tid och det ska bli möjligt att stänga av en elev i grundskolan vid fler tillfällen och under längre perioder än i dag
- Undervisning i akutskola ska kunna överlämnas på entreprenad
- Om det behövs av säkerhetsskäl ska en elev i högstadiet och gymnasieskolan kunna nekas tillträde till skolan och i stället ges fjärr- eller distansundervisning

Bakgrund till förändringar i betygssystemet

- Dagens betyg är olikvärdiga.
- Lärare är bra på att sätta betyg som blir rättvisa inom den egna undervisningsgruppen.
- Det saknas en gemensam nationell måttstock.
- Olika skolor använder därför i praktiken olika måttstockar vid betygssättning.
- Det leder till olikvärdiga betyg och olikvärdig antagning till gymnasieskolan och högre utbildning.

Betygssättning

- Skala 1–10
- Godkäntgränsen tas bort, sammantagen bedömning för alla skalsteg
- Lika långt mellan skalstegen
- Fokus ska riktas mot undervisningen – och bort från avprickning av kriterier
- Bedömningssamråd viktiga för att skapa lokal likvärdighet
- Undantagsbestämmelsen kommer att finnas kvar men kopplas till ett ämnes ”mål och innehåll”

Nya nationella slutprov

Nuvarande nationella prov

- Åk 3 (4)
- Åk 6 (7)
- Åk 9 (10)
- Gy
- Komvux
- Komvux sfi

Provresultaten ska särskilt beaktas.

NP ska stödja en likvärdig och rättvis betygssättning.

Nationella slutprov

- Åk 9 (10) - totalt fem prov

Nya prov i SO- och NO-ämnen

- Gy – max åtta prov

Nya prov i nk och hi/sam samt hi, sh, biologi, kemi och fysik.

Provresultaten ska inte särskilt beaktas.

Används för kalibrering och vägs in separat som en del av elevens totala meritvärde.

Meritvärderingsmodellen: Koncept

Förändring

Dagens meritvärde

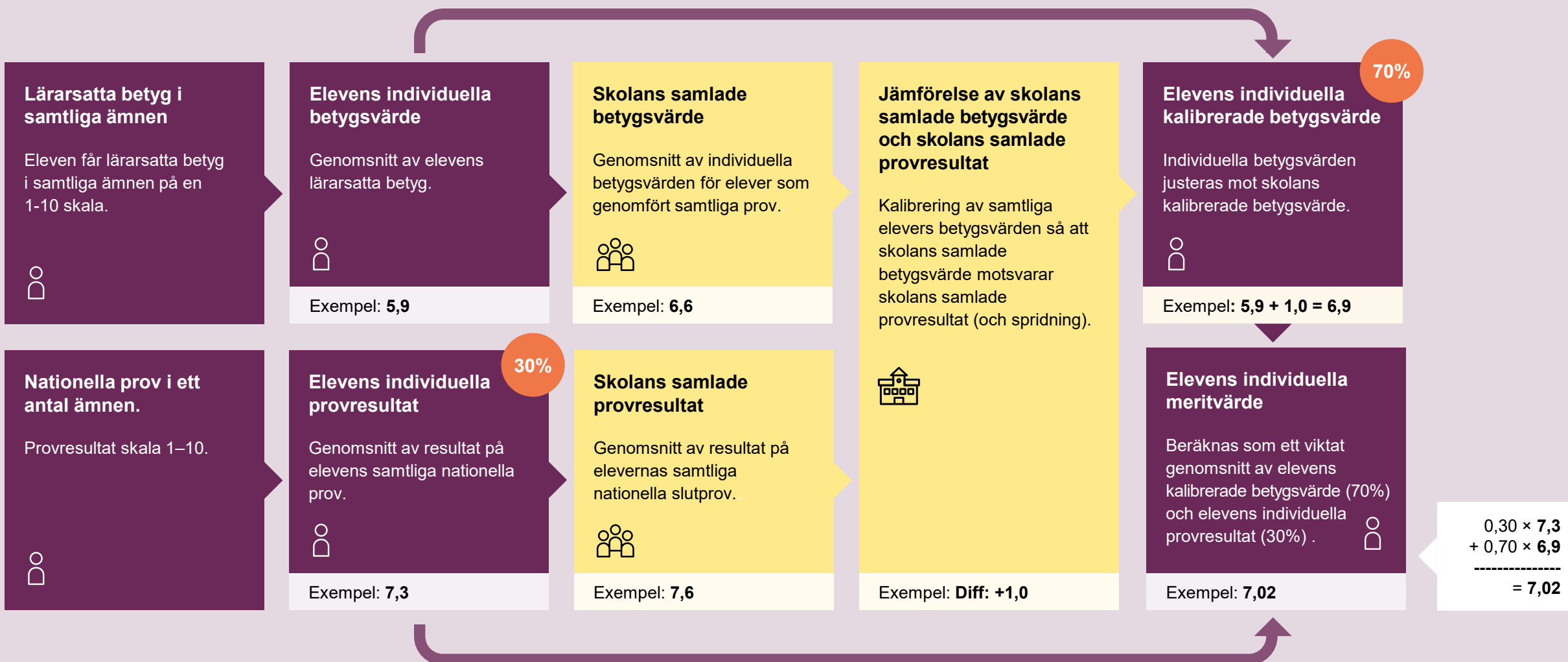
Lärarsatta betyg
100 %

Framtida meritvärde

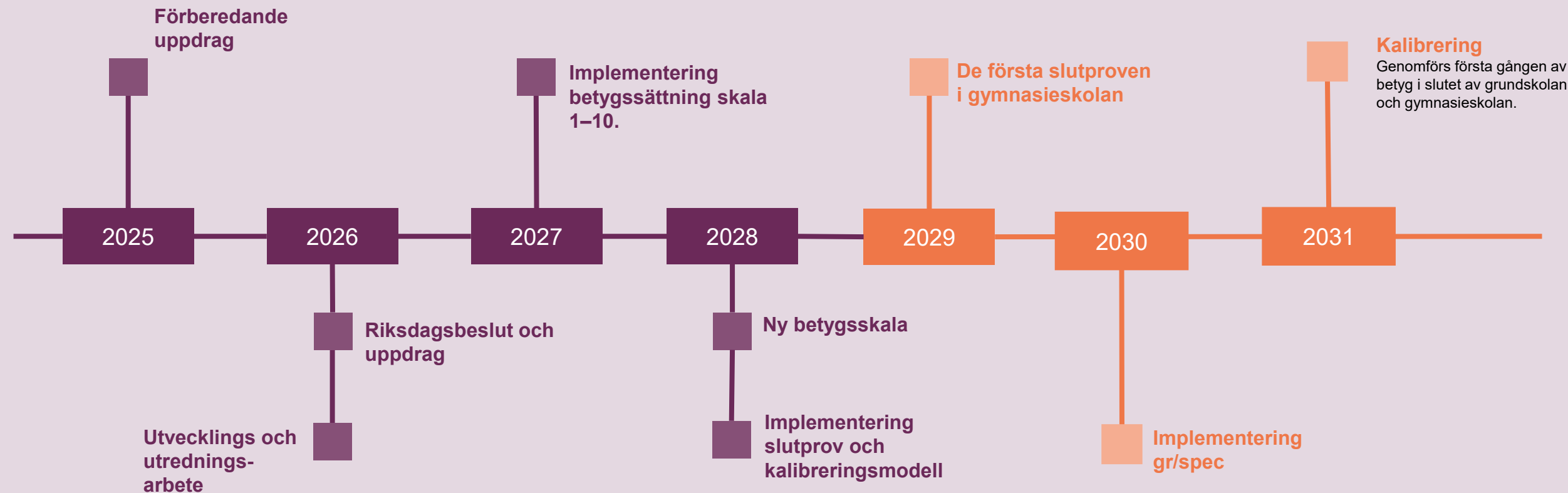
Elevens individuella
provresultat
30 %

Elevens individuella
kalibrerade betygsvärde
70 %

Exempel

Möjlig tidsplan

Implementering

Kommunikations- och implementeringssamordning

- Samlat och samordnat stöd för implementering anpassat efter målgruppernas behov
- Skapa förståelse för skolreformernas syfte och intentioner
- Skolreformerna kommuniceras och implementeras som en helhet med gemensamma budskap
- Stöd för gemensamma arbetssätt för transparens
- Kontinuerlig uppföljning

Tidsplan grundskolan

2026

Lagändringar för bättre trygghet och studiero som exempelvis mobilförbud, skolregler, konsekvensplaner och förväntansdokument.

Minskad administration kring kränkande behandling.

2027

Reglering av undervisningsuppdraget

2028

Tioårig grundskola

Läro- och kursplaner med förändrad betygsskala

Förändrat stödsystem med standardiserade tester

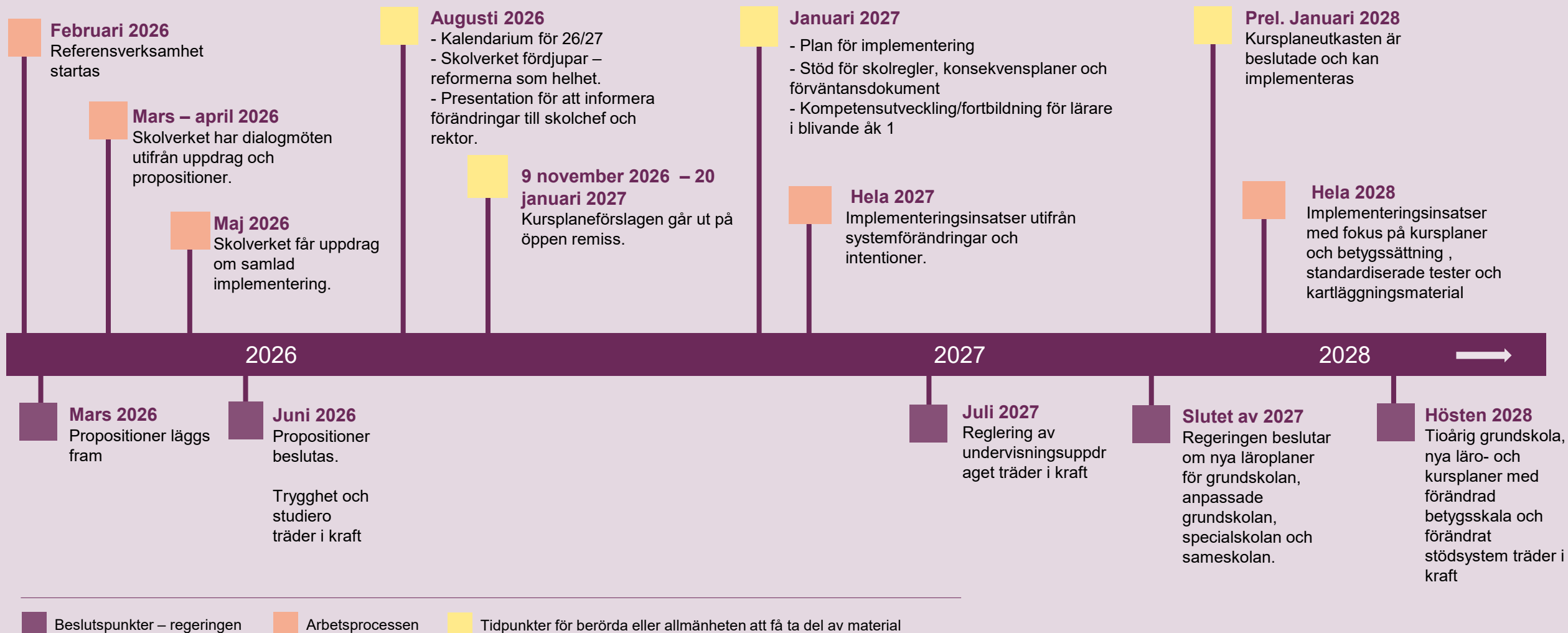
Kartläggningsmaterial för svenska som andraspråk

Minskad information och dokumentation kopplat till utvecklingssamtal och IUP

2031

Slutprov och kalibrering av meritvärde

Prel. tidsplan implementering

Skolverkets bedömning av läget i skolväsendet 2026

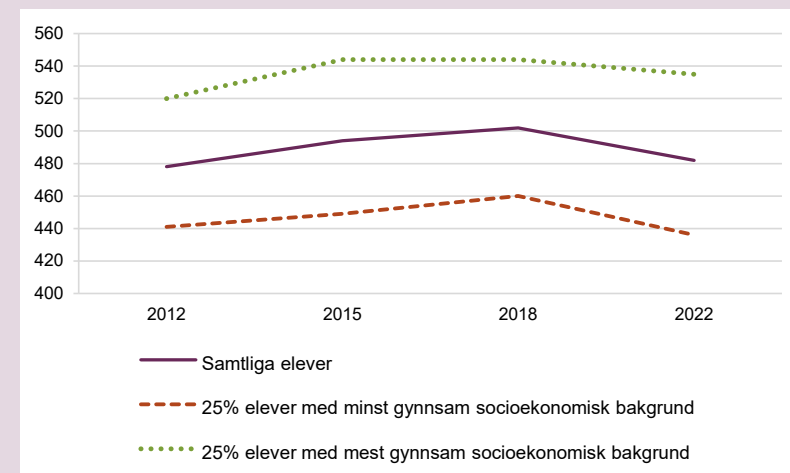
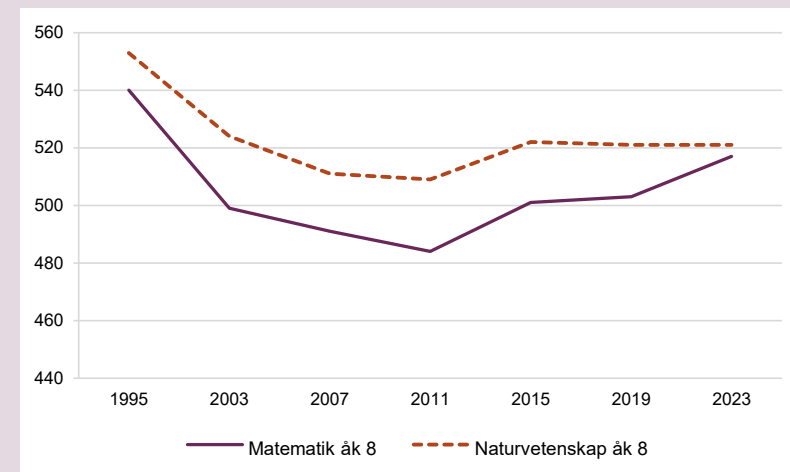
Övergripande bild

- Vi ser en positiv utveckling inom flera viktiga områden.
- Elevers kunskaper ligger på eller över OECD-genomsnittet i internationella kunskapsmätningar (men tillbakagång i senaste PISA-studien)
- Fler elever går ut gymnasiet med en gymnasieexamen.
- Fler lärare som trivs med sitt yrke och tycker att läraryrket har hög status.
- Lärarbehörigheten har ökat i nästan alla skolformer sen vår förra lägesbedömning 2023

Trender som oroar

- Resultatskillnaderna mellan hög- och lågpresterande elever har ökat.
- Elevernas socioekonomiska bakgrund fortsätter att ha stor betydelse för deras resultat.
- Stora skillnader mellan olika klassrum när det gäller förutsättningar för lärande, till exempel när det gäller lärarbehörighet, studiero och tillgång till särskilt stöd
- Pedagogisk segregation - färre behöriga och erfarna lärare på skolor där många elever har svårare socioekonomiska förutsättningar

Strukturella utmaningar, skilda förutsättningar och behov

- Det finns för stora skillnader mellan de nästan 3 000 huvudmän som ansvarar för förskolor och skolor, inte minst när det gäller ekonomi, storlek och socioekonomiska förutsättningar.
- Huvudmän har olika kapacitet och förutsättningar att bära sitt ansvar och ge eleverna en likvärdig utbildning av hög kvalitet.
- Kapaciteten att ta emot, förstå och omsätta nationella krav och reformer ser därför mycket olika ut.

Rektorsrollen i en skola i förändring

En skola i förändring och rektorsrollen

- Juridisk kompetens och förståelse för regelverket
- Pedagogisk kompetens och förståelse för skolans kärnuppdrag
- Systematisk kvalitetskompetens och analytisk förmåga
- Organisatorisk kompetens och förmåga att skapa rätt förutsättningar
- Ledarskap, kommunikation och relationsbyggande
- Mod och värdebaserat ledarskap

Börja arbeta med reformpusslet i tid

- Vad betyder de nya läroplanerna för vår undervisning?
- Hur påverkas vår organisation när grundskolan blir tioårig?
- Vad innebär förändringarna av betyg och bedömning för våra elever och lärare?
- Hur stärker vi trygghet och studiero i praktiken?
- Hur säkerställer vi att elever som behöver stöd får det i tid?
- Hur skapar vi reella förutsättningar för lärare att lyckas med undervisningen?

Rektorns roll i en skola i förändring

- Värna likvärdigheten i praktiken
- Värna undervisningens kvalitet
- Bygg och upprätthåll tillit
- Var uthålliga och modiga
- Håll fast vid ert professionella "varför".

Gruppdiskussion

Gruppdiskussion

- Vilka reformer riskerar vi att behandla som separata frågor trots att de egentligen hänger ihop?
 - Vad behöver huvudman, skolchef och rektor göra för att medarbetarna ska se helheten?
- Vilken del av rektorsuppdraget blir mest avgörande när reformerna ska omsättas i praktiken?
 - Var behöver rektor vara mest tydlig – och var behöver rektor skapa större professionellt handlingsutrymme?
- Hur säkerställer vi att diskussionen om system, styrning och organisation aldrig tappar bort eleven?

Skolverket